

POVINNOSTI PRODÁVAJÍCÍHO Z KUPNÍ SMLOUVY (podle obchodního zákoníku)

Prodávající je povinen kupujícímu dodat zboží, předat doklady, které se ke zboží vztahují, a umožnit kupujícímu nabyt vlastnického práva ke zboží v souladu se smlouvou a tímto zákonem (§ 411 obchodního zákoníku).

Mezi povinnosti prodávajícího tedy patří

- dodat zboží v souladu se smlouvou a ustanoveními obchodního zákoníku,
- předat doklady vztahující se ke zboží,
- umožnit kupujícímu nabyt vlastnického práva.

Dodání zboží (včetně doložek INCOTERMS)

U dodání zboží se uplatňuje podle zákona tzv. zásada odnosnosti. Není-li prodávající povinen podle smlouvy dodat zboží v určitém místě, uskutečňuje se dodání zboží jeho předáním prvním dopravci k přepravě pro kupujícího, jestliže smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím.

Prodávající přitom umožní kupujícímu uplatnit práva z přepravní smlouvy vůči dopravci, pokud tato práva nemá kupující na základě přepravní smlouvy. Umožnění uplatnit práva může být provedeno předáním příslušných vyhotovení přepravních dokladů (např. nákladních listů) a plných mocí vystavených prodávajícím (přepravní smlouvu totiž uzavřel s dopravcem prodávající).

Jestliže smlouva nemá ustanovení o odeslání zboží prodávajícím a zboží je ve smlouvě jednotlivě určeno nebo určeno podle druhu, avšak má být dodáno z určitých zásob nebo má být vyrobeno a strany v době uzavření smlouvy věděly, kde se nachází nebo kde má být vyrobeno, uskutečňuje se dodání, když je kupujícímu umožněno nakládat se zbožím v tomto místě.

V jiných případech splní prodávající povinnost dodat zboží tím, že umožní kupujícímu nakládat se zbožím v místě, kde má prodávající své sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště nebo organizační složku, jestliže prodávající její místo včas kupujícímu oznámí.

Uskutečňuje-li se dodání zboží jeho odesláním a zboží předávané dopravci není zjevně a dostatečně označeno jako zásilka pro kupujícího, nastanou účinky dodání, jen když prodávající bez zbytečného odkladu oznámí kupujícímu odeslání zboží a odeslané zboží v oznámení blíže určí. Jestliže tak prodávající neučiní, uskutečňuje se dodání až předáním zboží dopravcem kupujícímu (ustanovení § 413 obchodního zákoníku). Toto ustanovení pro případy, kdy prodávající nedostatečně označil zásilku, chrání kupujícího před přechodem nebezpečí škody na zboží již v okamžiku jeho předání dopravci.

Na rozdíl od dřívější úpravy v hospodářském zákoníku nemá obchodní zákoník řešení pro případ, že si strany nesmluvily odeslání zboží prodávajícím a prodávající je kupujícímu odeslal. Zde bychom po našem soudu mohli považovat za dodání zboží až předání zboží dopravcem kupujícímu. De lege ferenda doporučujeme tuto otázku řešit přímo zákonem.

V praxi lze "ušetřit" text smlouvy (v souladu s ustanovením § 274 obchodního zákoníku) a **určit místo plnění i odkazem na některou doložku v užívaných vykládacích pravidlech** (popř. odkazem na použití obchodních podmínek podle § 273 obchodního zákoníku).

Některé subjekty zatím neznají význam uvedení příslušné doložky ve smlouvě. Lze jen doporučit, aby podnikatelé text platných doložek, zejména doložek INCOTERMS, měli k dispozici a znali význam jejich použití.¹ Dříve se doložky používaly v mezinárodních

¹ Viz např. Bělohávek, A. J.; Halfar, B.: Incoterms pro třetí tisíciletí, Ekonom 11/2000, s. 52, 53.

vztazích, nyní se užití některých doložek, které lze vhodně uplatnit i v ČR, rozšiřuje i ve smlouvách uzavíraných mezi tuzemskými subjekty.

Jednotný výklad dodacích doložek přijala Mezinárodní obchodní komora v Paříži, jde o tzv. International Commercial Terms - INCOTERMS. Poslední úprava byla vydána v roce 2000.

Uváděné doložky lze rozdělit do čtyř skupin (níže uvádíme jen výňatky z textu, v praxi je třeba užívat originální text):

Skupina E

První skupinu představuje doložka, podle které připraví prodávající zboží ve svém závodu.

EXW - Ex Works (... named place) ze závodu (... ujednané místo)

Jedinou povinností prodávajícího je dát k dispozici zboží kupujícímu ve svém závodě. Prodávající není zodpovědný za nakládku zboží na dopravní prostředek opatřený kupujícím, jediné pokud by bylo dohodnuto jinak.

Kupující nese veškeré výlohy a rizika spojená s přepravou zboží z tohoto místa až do místa určení. Tato doložka představuje minimální závazek pro prodávajícího.

Skupina F

Druhou skupinu představují doložky, u kterých je prodávající vyzván dodat zboží dopravci jmenovanému kupujícím.

FCA - Free Carrier (... named place) vyplaceně dopravci (... ujednané místo)

"Vyplaceně dopravci" znamená, že zboží je celně odbaveno. Prodávající splní svou povinnost dodání, když předá zboží odbavené pro vývoz do péče dopravce jmenovaného kupujícím na sjednaném místě nebo bodě. Pokud kupující neudal přesný bod, prodávající může volit mezi místem nebo stanoveným pásmem, kde dopravce převezme zboží do své péče.

Pokud je podle obchodní praxe potřebná spolupráce prodávajícího při uzavření smlouvy s dopravcem (jako např. v železniční a letecké dopravě), prodávající může jednat na nebezpečí a náklady kupujícího.

Tato doložka může být použita pro každý druh dopravy včetně kombinované (s různými navazujícími druhy dopravy).

"Doprovce" je každá osoba, která se přepravní smlouvou zavazuje provést nebo zajistit provedení přepravy železniční, silniční, námořní, letecké, vnitrozemské, vodní nebo v jejich kombinaci. Pokud kupující přikáže prodávajícímu dodat zboží osobě, např. zasílateli, který není "doprovce", pak prodávající splnil svou povinnost dodání zboží jeho předáním do péče této osoby.

Kupující musí obstarat na vlastní nebezpečí a náklady veškeré dovozní licence a vyřídit celní formality, pokud přicházejí v úvahu pro dovoz zboží nebo průvoz jinou zemí.

FAS - Free Alongside Ship (... named port of shipment) vyplaceně k boku lodi (... ujednaný přístav nalodění)

"Vyplaceně k boku lodi" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, když zboží dodá k boku lodi na nábreží nebo ve člunu v ujednaném přístavu nalodění. Kupující musí nést všechny náklady a nebezpečí ztráty nebo poškození zboží od tohoto okamžiku. Zboží pro vývoz celně odbavuje prodávající. Tato doložka může být použita pouze pro námořní nebo vnitrozemskou vodní dopravu.

FOB - Free on Board (... named port of shipment) vyplaceně na loď (... ujednaný přístav nalodění)

"Vyplaceně na loď" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, když zboží přešlo zábradlí lodi v ujednaném přístavu nalodění. Kupující nese od tohoto okamžiku všechny náklady a nebezpečí ztráty nebo poškození zboží. Doložka FOB vyžaduje, aby prodávající odbavil zboží pro vývoz.

Tato doložka může být použita pouze pro námořní nebo vnitrozemskou vodní dopravu. Jestliže zábradlí lodi nemá praktický význam (tak jako v případě přepravy kontejnerové), je výhodnější použít doložku FCA.

Skupina C

Třetí skupina zahrnuje doložky, u kterých musí prodávající zajistit uzavření přepravní smlouvy, aniž by na sebe vzal nebezpečí ztráty nebo poškození zboží nebo dodatečné náklady způsobené okolnostmi po nalodění a odeslání.

CFR - Cost and Freight (... named port of destination) výlohy a dopravné (... ujednaný přístav určení)

"Výlohy a dopravné" znamená, že prodávající musí zaplatit výlohy a dopravné potřebné k přepravě zboží do ujednaného přístavu určení, ale nebezpečí ztráty nebo poškození zboží, jakož i jakékoliv dodatečné náklady vzniklé po dodání zboží na palubu lodi, přechází z prodávajícího na kupujícího přechodem zábradlí lodi v přístavu nalodění. Doložka CFR vyžaduje, aby prodávající odbavil zboží pro vývoz.

Tato doložka může být použita pouze pro námořní a vnitrozemskou vodní dopravu. Jestliže zábradlí lodi nemá praktický význam tak jako v případě přepravy kontejnerové, je vhodnější použít doložku CPT.

CIF - Cost, Insurance and Freight (... named port of destination) výlohy, pojistné a dopravné (... ujednaný přístav určení)

Prodávající je povinen obstarat na vlastní nebezpečí a náklady vývozní licenci nebo jiné úřední povolení a vyřídit veškeré celní formality potřebné pro vývoz zboží, pokud přicházejí v úvahu.

Prodávající musí obstarat námořní pojištění kryjící kupujícího proti nebezpečí ztráty nebo poškození zboží během přepravy. Prodávající uzavírá pojišťovací smlouvu a platí pojistné. Kupující si musí být vědom toho, že podle doložky CIF prodávající je pouze povinen obstarat pojištění s minimálním krytím. Prodávající je povinen poskytnout kupujícímu na jeho žádost potřebné informace pro sjednání dodatečného pojištění.

Tato doložka může být používána pouze pro námořní dopravu a pro vnitrozemskou vodní dopravu. Jestliže zábradlí lodi nemá praktický význam jako v případě přepravy kontejnerové, je vhodnější použít doložku CIP.

CPT - Carriage Paid to (... named place of destination) přepravné placeno do (... ujednaný bod určení)

"Přeprava placena do ..." znamená, že prodávající zaplatí přepravné za dopravu zboží do ujednaného místa určení. Nebezpečí ztráty nebo poškození zboží, jakož i jakékoliv dodatečné náklady, vzniklé po dodání zboží dopravci, přechází z prodávajícího na kupujícího předáním zboží do péče dopravce.

"Dopravce" je kterákoliv osoba, která se přepravní smlouvou zaváže provést nebo obstarat provedení přepravy železniční, silniční, námořní, letecké, vnitrozemské vodní dopravy nebo v jejich kombinaci. Je-li při přepravě do ujednaného místa určení zapojen další dopravce, přechází nebezpečí předáním zboží prvnímu dopravci.

Doložka CPT vyžaduje, aby prodávající odbavil zboží pro vývoz. Tato doložka může být použita pro všechny druhy dopravy včetně kombinované.

CIP - Carriage and Insurance Paid to (... named place of destination) dopravné a pojistné placeno do (... ujednaný bod určení)

"Přeprava a pojištění placeny do ..." znamená, že prodávající má stejné povinnosti jako podle doložky CPT, ale navíc musí obstarat pojištění zboží kryjící kupujícího proti nebezpečí ztráty nebo poškození zboží během přepravy. Proávající uzavírá pojišťovací smlouvu a platí pojistné.

Kupující si musí být vědom toho, že podle doložky CIP je prodávající pouze povinen obstarat pojištění s minimálním krytím.

Prodávající je povinen vyřídít na svůj náklad vývozní formality a licence, pokud přicházejí v úvahu. Tato doložka může být používána pro všechny druhy dopravy včetně kombinované.

Skupina D

Čtvrtá skupina obsahuje doložky, u kterých prodávající musí nést všechny náklady a nebezpečí až do dodání zboží.

DAF - Delivered At Frontier (... named place) s dodáním na hranici (... ujednané místo)

"S dodáním na hranici" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, jakmile zboží bylo dáno k dispozici odbavené pro vývoz v ujednaném bodě a místě na hranici, ale před "celní hranicí" sousední země.

Pojem hranice může být použit pro kteroukoliv hranici včetně hranice země exportu. Proto je velmi důležité, aby tato hranice byla definována přesně, v každém případě jmenováním bodu a místa. Tato doložka je především určena pro přepravu zboží v železniční nebo silniční dopravě, ale může být použita pro každý druh dopravy.

Pokud to kupující požaduje, může prodávající souhlasit s uzavřením přepravní smlouvy za obvyklých podmínek na riziko a náklady kupujícího za následnou přepravu zboží od jmenovaného místa na hranice až do místa určení v zemi dovozu. Proávající může uzavření takové smlouvy odmítnout, musí však o tom ihned uvědomit kupujícího.

Prodávající je povinen pro kupujícího opatřit na vlastní náklady neprodleně obvyklý dopravní doklad nebo jiný důkaz o dodávce zboží v ujednaném místě až na hranice.

Pokud se strany ve smlouvě dohodly o následné přepravě, je prodávající povinen obstarat kupujícímu na jeho žádost, nebezpečí a náklady průběžný dopravní dokument, běžně vydávaný v zemi odeslání, znějící na obvyklé podmínky přepravy z místa odeslání do místa konečného určení v zemi dovozu.

DES - Delivered Ex Ship (... named port of destination) s dodáním z lodi (...ujednaný přístav určení)

"S dodáním z lodi" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, když dá zboží k dispozici na palubě lodi neodbavené pro dovoz v ujednaném přístavu určení.

Tato doložka může být použita pouze pro námořní nebo vnitrozemskou vodní dopravu.

DEQ - Delivered Ex Quay (Duty Paid) (... named port of destination) s dodáním z nábřeží (clo placeno) (... ujednaný přístav určení)

"S dodáním z nábřeží (clo placeno)" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, jakmile dá zboží odbavené pro dovoz k dispozici kupujícímu na nábřeží v ujednaném přístavu určení.

Formality spojené s vývozem vyřizuje prodávající a dovozní formality naopak kupující. Tato doložka může být použita pouze pro námořní nebo vnitrozemskou vodní dopravu.

DDU - Delivered Duty Unpaid (... named place of destination) s dodáním bez placení cla (... ujednané místo určení v zemi dovozu)

"S dodáním clo neplaceno" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, jakmile dá zboží k dispozici v ujednaném místě v zemi dovozu. Prodávající nese všechny náklady a nebezpečí spojené s dodáním zboží (s výjimkou cla, daní a jiných úředních poplatků placených při dovozu, jakož i nákladů a nebezpečí spojených s vyřízením celního odbavení).

Kupující musí zaplatit všechny dodatečné náklady a nést všechna nebezpečí způsobená jeho opomenutím odbavit zboží včas pro dovoz. Jestliže si strany přejí, aby prodávající vyřídil celní odbavení a nesl náklady a nebezpečí s tímto spojená, musí toto být výslovně takto stanoveno.

Jestliže si strany přejí zahrnout do povinností prodávajícího některé náklady placené při dovozu zboží (jako daň z přidané hodnoty), mělo by toto být vyjasněno doplněním doložky takto: "S dodáním clo neplaceno, daň z přidané hodnoty placena (... ujednané místo určení)."

Tato doložka může být použita pro každý druh dopravy.

DDP - Delivered Duty Paid (... named place of destination) s dodáním clo placeno (... ujednané místo určení v zemi dovozu)

"S dodáním clo placeno" znamená, že prodávající splní svou povinnost dodání, jakmile dá zboží k dispozici v ujednaném místě v zemi dovozu. Prodávající nese všechna nebezpečí a náklady včetně cla, daní a jiných poplatků spojených s dodáním zboží do tohoto místa a s odbavením pro dovoz.

Zatímco doložka EXW představuje minimum povinností pro prodávajícího, doložka DDP představuje pro něho maximum závazků. Tato doložka by neměla být používána, jestliže prodávající nemůže přímo nebo nepřímo obdržet dovozní licenci.

Jestliže si strany přejí, aby kupující odbavil zboží pro dovoz a zaplatil clo, měla by být použita doložka DDU.

Jestliže si strany přejí vyloučit z povinností prodávajícího některé z nákladů placených při dovozu zboží (jako daň z přidané hodnoty), mělo by toto být vyjasněno doplněním znění doložky takto: "S dodáním clo placeno, daň z přidané hodnoty neplacena (... ujednané místo určení)." Tato doložka může být použita pro každý druh dopravy.

Úplné znění platných Incoterms vydává pro uživatele Hospodářská komora ČR. K INCOTERMS vydala Mezinárodní obchodní komora v Paříži tzv. zlatá pravidla. Mj. je zde upozorněno, že **vykládací pravidla jsou určena pro kupní smlouvu a nemohou být zaměňována pro související přepravní smlouvu s dopravcem**. Subjekty kupní smlouvy musí však sdělit svým dopravcům jaké doložky byly zvoleny, aby byla přepravní smlouva ve shodě s kupní smlouvou.

Protože nejsou doložky všeobsažné, je k doložkám ještě vhodné sjednat:

- kdo bude zboží nakládat a vykládat,
- rozsah pojištění (časový, územní),
- vymezení dopravy (např. mrazírenský kontejner, nepřepravovat na palubě).

Pokud smluvní strana zajišťuje celní odbavení nebo je odpovědná za dodávku do místa určení ve vnitrozemí cizího státu, je vhodné smluvně počítat se situacemi, kdy celní odbavení nebo vnitrozemská doprava řádně neproběhne z důvodů, které nemají původ v činnosti této smluvní strany.

Kromě Incoterms se počínají uplatňovat i nové Intraterms (International Trade Terms), které na Incoterms navazují a vycházejí z nich.²

Doklady vztahující se ke zboží

Prodávající je povinen předat kupujícímu doklady, jež jsou nutné k převzetí a k užívání zboží, jakož i další doklady stanovené ve smlouvě (§ 417 obchodního zákoníku).

Doklady, jež jsou potřebné k převzetí přepravovaného zboží nebo k volnému nakládání se zbožím nebo při dovozu k jeho proclení, je prodávající povinen předat kupujícímu v místě placení kupní ceny, jestliže k předání má dojít při tomto placení, jinak v sídle nebo místě podnikání, popřípadě bydlišti kupujícího. Tyto doklady předá prodávající kupujícímu včas tak, aby kupující mohl se zbožím volně nakládat nebo převzít přepravované zboží v době jeho dojití do místa určení a dovezené zboží bez zbytečného odkladu proclít.

Předání dalších dokladů se uskutečňuje v době a místě určených ve smlouvě, jinak při dodání zboží v místě tohoto dodání. Jestliže prodávající předal doklady před stanovenou dobou, může až do této doby odstranit vady dokladů, jestliže tím nezpůsobí kupujícímu nepřiměřené obtíže nebo výlohy. Nárok na náhradu škody tím není dotčen.

Jak je zřejmé z výše uvedeného textu obchodního zákoníku, rozlišuje obchodní zákoník **doklady potřebné (nutné) k převzetí** přepravovaného zboží nebo k volnému nakládání se zbožím nebo při dovozu k jeho proclení a **další doklady stanovené ve smlouvě**.

Nutné doklady jsou podle zákona (§ 417):

- doklady nutné k převzetí (např. náložný list, skladištní list, přepravní listina, apod.),
- doklady nutné k užívání (návod, technická dokumentace, pokyny pro údržbu, servisní knížky, apod.).

Smluvenými doklady mohou být mj. seznamy záručních - pozáručních opraven, seznamy náhradních dílů doporučených pro jednoletý, tříletý, pětiletý či další provoz, apod.

Zboží individuální, zboží druhově určené, dodávky energií

Zboží lze třídit na zboží individuálně určené (např. jednoúčelový obráběcí stroj stanoveného typu a určitého výrobního čísla) a **na zboží určené druhově** (nafta, uhlí,

² Viz Hermann, A. H.: International Trade Terms, Mezinárodní obchodní podmínky, RADIX Praha 1997, 164 s.

cement). U individuálně určeného zboží půjde o věci, které jsou přesně určeny svými charakteristickými znaky, uvedenými ve smlouvě. Pak se plní takto smlouvené zboží. U zboží určeného podle druhu je třeba sjednat druh zboží a jeho množství.

Nejsou-li jakost a provedení zboží sjednány, určí se vlastnosti zboží podle sjednaného nebo obvyklého účelu (viz ustanovení § 420 odst. 2 obchodního zákoníku).

Diskusí z hlediska charakteru předmětu plnění může být otázka, zda je možné a vhodné podle kupní smlouvy realizovat dodávky vody, plynu, elektrické energie apod. dodávané pomocí rozvodných sítí. Zde existuje v praxi řada názorů. Ve smyslu občanskoprávní teorie lze energie považovat za věci; z této teorie také vychází většinová praktická řešení.

V obchodních podmínkách, které lze "ušít na míru" právě specifikům tohoto plnění, by pak mj. pochopitelně neměla být ustanovení zneužívající monopolní či dominantní postavení jedné smluvní strany.

Jde-li o jiný předmět plnění než zboží a nejde-li o případ, kde se chtějí využít smluvní typy, lze uzavřít i nepojmenovanou smlouvu.

"Líc smluvní volnosti má v podobě nepojmenované smlouvy i svůj rizikovější rub. Inominátní smlouva totiž nedisponuje (na rozdíl od smluv pojmenovaných) pozadím dispozitivních norem, použitelných při absenci jiné dohody stran, a vztah inominátní smlouvou založený spočívá jen na tom, co bylo smlouveno...."³ Vzhledem k textu ustanovení § 269 odst. 1 obchodního zákoníku se domníváme, že **na smlouvy inominátní podle § 269 odst. 2 obchodního zákoníku nelze podpůrně použít text pojmenovaných smluvních typů obchodního zákoníku, není-li to výslovně sjednáno.**

Množství zboží

Prodávající je povinen dodat zboží v množství, jakosti a provedení, jež určuje smlouva, a musí je zabalit nebo opatřit pro přepravu způsobem stanoveným ve smlouvě.

Vyplývá-li ze smlouvy, že množství zboží je určeno ve smlouvě pouze přibližně, je prodávající oprávněn určit přesné množství zboží, které má být dodáno, ledaže smlouva přiznává toto právo kupujícímu. Pokud ze smlouvy nevyplývá něco jiného, nesmí odchylka přesáhnout 5% množství stanoveného ve smlouvě.

Skutečnost, že je množství zboží určeno přibližně, nemusí být stanovena jen ve smlouvě, může to vyplývat z povahy zboží. Vyplývá-li z povahy zboží, že jeho množství určené ve smlouvě je pouze přibližné, může činit rozdíl mezi množstvím zboží určeným ve smlouvě a množstvím zboží skutečně dodaným nejvýše 5% množství uvedeného ve smlouvě, pokud ze smlouvy nebo z předchozí praxe mezi stranami nebo z obchodních zvyklostí nevyplývá něco jiného.

Pokud prodávající dodrží toleranci 5% (nebo jinou dohodnutou toleranci), jde o plnění řádné. Vzhledem ke smluvní volnosti jsou v těchto otázkách možná různá smluvní řešení. **Kupní cena se přitom vždy určuje skutečně dodaným množstvím zboží.**

Jde-li o překročení stanovené tolerance nebo o překročení množství tam, kde tolerance nepřichází v úvahu, jde o větší množství zboží.

Dodá-li prodávající větší množství zboží, než je stanoveno ve smlouvě, může kupující dodávku přijmout nebo může odmítnout přijetí přebytkového množství zboží.

³ Bejček, J.: Obchodní závazky (Obecná úprava a kupní smlouva), MU Brno, 1994, 2. vydání, s. 262.

Jestliže kupující přijme dodávku všeho nebo části přebytečného zboží, je povinen za ně zaplatit kupní cenu odpovídající kupní ceně stanovené ve smlouvě.

Jakost zboží

Neurčuje-li smlouva jakost nebo provedení zboží, je prodávající povinen dodat zboží v jakosti a provedení, jež se hodí pro účel stanovený ve smlouvě, nebo není-li tento účel ve smlouvě stanoven, pro účel, k němuž se takové zboží zpravidla užívá.

V souvislosti s tímto ustanovením obchodního zákoníku týkajícím se kupní smlouvy, je třeba současně vzpomenout i ustanovení § 759 obchodního zákoníku (toto ustanovení má značný význam i pro jiné smlouvy, zejména též pro smlouvu o dílo).

Pokud by totiž ve smlouvě, jejímiž stranami jsou osoby mající sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště na území České republiky, nebo které mají na tomto území podnik nebo jeho organizační složku, byla stanovena jakost věci v rozporu s ustanoveními právních předpisů, platí pro určení jakosti ustanovení těchto předpisů o jakosti přípustné k užívání (to neplatí, pokud ze smlouvy nebo z prohlášení strany, jež má věc nabýt, nebo z předmětu jejího podnikání vyplývá, že věc má být vyvezena).

Provedení zboží

Má-li být zboží dodáno podle vzorku nebo předlohy, je prodávající povinen dodat zboží s vlastnostmi vzorku nebo předlohy, jež předložil kupujícímu. **Je-li rozpor mezi určením jakosti nebo provedením zboží podle tohoto vzorku nebo předlohy a určením zboží popsaným ve smlouvě, je rozhodující určení popsané ve smlouvě.** Není-li v těchto určeních rozpor, má mít zboží vlastnosti podle obou těchto určení.

Důležité je bezpečné uložení vzorku po celou dobu, která přichází v úvahu k uplatnění odpovědnosti za vady, na bezpečném místě (např. u vzorku briket u té zkušebny, která vystavila atest o jejich složení a výhřevnosti).

Obal zboží

Neurčuje-li smlouva, jak má být zboží zabaleno nebo opatřeno pro přepravu, je prodávající povinen zboží zabalit nebo opatřit pro přepravu způsobem, který je obvyklý pro takové zboží v obchodním styku, nebo nelze-li tento způsob určit, způsobem potřebným k uchování a ochraně zboží. Problematiku hospodaření s některými obaly upravují dnes zvláštní předpisy.

Tam, kde není hospodaření s obaly upraveno zvláštními předpisy, tam je možno otázku vrácení obalů řešit smluvně. Lze dohodnout, v jakých lhůtách budou obaly vráceny, jak je vyjádřena hodnota jejich opotřebení v penězích a jak bude probíhat účtování a placení (např. bude s cenou probíhat účtování opotřebení obalů, a pokud obal nebude včas vrácen, bude doúčtován rozdíl mezi opotřebením a cenou obalu, apod.), jak bude postupováno při poškození obalu, vedení evidence vrácených obalů, příp. další otázky.

Doba plnění zboží

Doba plnění bývá především sjednána ve smlouvě (i když není podstatnou částí smlouvy). Podle obchodního zákoníku je prodávající povinen dodat zboží:

a) dne, který je ve smlouvě určen nebo určen způsobem stanoveným ve smlouvě (v některých případech bývá dohodnuta i hodina),

b) kdykoli během lhůty, která je ve smlouvě určena (je třeba však zvážit rozdílnost smluvního ujednání "IV. čtvrtletí 2006" oproti "do 31. 12. 2006", kdy lze podle smlouvy plnit kdykoli do tohoto dne), nebo určena způsobem stanoveným ve smlouvě (např. "v roce 2006 do 5 týdnů od předání výkresové dokumentace kupujícím"; i zde je však třeba si uvědomit důsledky toho ujednání, neboť výkresy mohou být předány v lednu, ale také v době dovolených), ledaže ze smlouvy nebo z účelu smlouvy, jenž byl prodávajícímu znám při uzavření smlouvy, vyplývá, že dobu dodání v rámci této lhůty určuje kupující (smluvní ujednání může znít "v listopadu 2006 do 10 dnů po oznámení kupujícího o uzavření kontraktu na prodej tohoto zboží se zahraničním zákazníkem").

Nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, začíná lhůta, v níž má být zboží dodáno, běžet ode dne uzavření smlouvy. Jestliže však podle smlouvy má kupující splnit určité povinnosti ještě před dodáním zboží (např. předložit nákresy potřebné k výrobě zboží, zaplatit kupní cenu nebo její část nebo zajistit její zaplacení), začíná tato lhůta běžet teprve ode dne splnění této povinnosti.

Dodá-li prodávající zboží před určenou dobou, je kupující oprávněn zboží převzít, nebo je může odmítnout. Není-li dohodnuto jinak, nemůže u smlouvy kupní dojít k dřívějšímu plnění. To také bývá vhodně v odborné literatuře připomínáno.⁴ Tato úprava patří k významným odlišnostem od smlouvy o dílo, kde je předčasné plnění podle obchodního zákoníku možné.

Před účinností obchodního zákoníku, kdy byl v hospodářskoprávních vztazích podstatnou náležitostí smlouvy i čas plnění, bylo mnohdy konstatováno, že v konkrétním ujednání o času plnění v dané smlouvě není text smlouvy jasný a určitý, čas tedy není dohodnut a smlouva nevznikla.

Situacím, kdy nevznikne smlouva, protože nebyla jasně, srozumitelně a určitě dohodnuta doba plnění, případně protože nebyla použita ujednání, která by zákon znal a mohla by být doba stanovena výkladem, se snaží obchodní zákoník předejít. V dispozitivním ustanovení § 416 určuje, že **nebyla-li doba dodání zboží smluvena, je prodávající povinen bez vyzvání kupujícího dodat zboží ve lhůtě přiměřené** s přihlédnutím k povaze zboží a k místu dodání (u kupní smlouvy není přitom třeba ani požádání ze strany kupujícího; neplní se na požádání, ale v zákonné lhůtě).

Přestože sjednávání doby plnění v kupní smlouvě můžeme jen doporučit, vidíme, že případné vynechání této obvyklé části smlouvy nemá žádné důsledky na vznik smlouvy a umožňuje konstruování doby plnění podle textu obchodního zákoníku. Jiná přitom bude pochopitelně přiměřená doba u dodávek zeleniny v letní sezóně, jiná např. u zemních strojů a opět jiná u plnění odlitků pro čerpací agregáty apod.

V dispozitivním ustanovení § 415 přitom obchodní zákoník reaguje na ujednání, která se ve smlouvách často objevují, a určuje: Pokud z obchodních zvyklostí nebo z ustálené předchozí praxe mezi stranami nevyplývá něco jiného, rozumí se pro určení doby plnění ve smlouvě výrazem

- "začátkem období" prvních 10 dnů tohoto období,
- "v polovině měsíce" od 10. do 20. dne měsíce,
- "v polovině čtvrtletí" druhý měsíc čtvrtletí,
- "koncem období" posledních 10 dnů období,
- "ihned" je u potravin a surovin do dvou dnů, u strojírenských výrobků 10 dnů, u ostatního zboží 5 dnů (pojem "ihned" je v praxi velmi často používán).

⁴ Viz mj. Švarc, Z. a kol.: Úplné znění zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník s výkladem, Ekonomický a právní poradce podnikatele, č. 12-13/1996, s. 154.

Vystaví-li kupující návrh smlouvy - objednávku - s dobou plnění "ihned", je nyní zřejmé (pokud není třeba dříve - např. v nepojmenované smlouvě, kde si strany sjednaly "rámcové podmínky obchodních případů" - dohodnuto jinak), kdy má dojít k plnění.

Vady zboží

Vady bývají nejčastěji tříděny na tzv. vady právní a vady faktické.

U vad faktických pak rozlišujeme:

- vady kvality (především vady jakosti a provedení zboží),
- vady kvantity (dodávky jiného než sjednaného množství zboží),
- vady balení,
- vady v dokladech (chybí-li doklady, bez nichž nemůže kupující se zbožím vůbec nakládat, např. atest o zaručené svařitelnosti, není splněno vůbec; budou-li mít jiné doklady nedostatky, bude se začasté postupovat jako u vad kvality).

Poruší-li prodávající povinnosti v množství, jakosti, provedení a obalu zboží, má zboží vady.

Za vady zboží se považuje i dodání jiného zboží (i když toto jiné plnění může být použito k účelu smlouvy - plnění aliud, např. když místo rohových ventilů jsou dodány ventily přímé a příruba s obloukem), než určuje smlouva, a vady v dokladech nutných k užívání zboží.

Jestliže z přepravního dokladu, dokladu o předání zboží nebo z prohlášení prodávajícího vyplývá, že dodává zboží v menším množství nebo jen část zboží, nevztahují se na chybějící zboží ustanovení o vadách zboží.

Byly-li použity podle smlouvy při výrobě zboží věci předané kupujícím, neodpovídá prodávající za vady zboží, které byly způsobeny použitím těchto věcí, jestliže prodávající při vynaložení odborné péče nemohl odhalit nevhodnost těchto věcí pro výrobu zboží nebo na ni kupujícího upozornil, avšak kupující trval na jejich použití (§ 423 obchodního zákoníku).

Ustanovení § 423 obchodního zákoníku je omezením jinak objektivní odpovědnosti prodávajícího za vady zboží (pro případ, že byly ke zhotovení použity věci kupujícího a prodávající nemohl zjistit jejich nevhodnost, event. i zjistil, provedl upozornění, a kupující přesto na jejich použití trval).

Prodávající neodpovídá za vady zboží, o kterých kupující v době uzavření smlouvy věděl (např. při dodávkách použitého zboží) nebo s přihlédnutím k okolnostem, za nichž byla smlouva uzavřena (např. u potravin nižší jakosti určené k jiným než potravinářským účelům), musel vědět (jedná se např. o "vady do očí bijící" a o vady, které se musí při zachování odborné péče běžně zjistit), ledaže se vady týkají vlastností zboží, které zboží mělo mít podle smlouvy.

Prodávající odpovídá za vadu, kterou má zboží v okamžiku, kdy přechází nebezpečí škody na zboží na kupujícího, i když se vada stane zjevnou až po této době. Povinnosti prodávajícího vyplývající ze záruky za jakost zboží tím nejsou dotčeny. **Prodávající odpovídá rovněž za jakoukoli vadu, jež vznikne po této době, jestliže je způsobena porušením jeho povinností** (např. vadu balení). Zde je vhodné si uvědomit, že **širší rozsah odpovědnosti bude mít prodávající při poskytnutí - sjednání záruky** (viz dále text o záruce) než jen při realizaci zákonného textu podle obchodního zákoníku.

Pokud prodávající dodá zboží se souhlasem kupujícího před sjednanou dobou, může prodávající až do uplynutí této lhůty doplnit chybějící část či množství zboží, nebo nahradit vadné zboží bezvadným, jestliže výkon tohoto práva nezpůsobí kupujícímu nepřiměřené obtíže nebo nepřiměřené výdaje. Kupujícímu je však zachován nárok na náhradu škody.

Bylo-li dodáno zboží vadné a pokud bylo provedeno řádné a včasné oznámení vady, lze uplatnit nároky z vad zboží (podle ustanovení § 436 až 441 obchodního zákoníku).

Nároky přitom rozlišujeme podle toho, zda se jedná o porušení smlouvy podstatným způsobem, či nikoli.

Za podstatné porušení smlouvy se přitom podle zákona považuje takové porušení, jestliže strana porušující smlouvu věděla v době uzavření smlouvy nebo v této době bylo rozumné předvídat s přihlédnutím k účelu smlouvy (který vyplynul z jejího obsahu nebo z okolností, za nichž byla smlouva uzavřena), že druhá strana nebude mít zájem na plnění povinností při takovém porušení smlouvy.

Aby se předešlo případným pochybnostem (v pochybnostech jde o nepodstatné porušení), je možno již ve smlouvě sjednat, co bude považováno za podstatné porušení smlouvy, popřípadě též demonstrativním výčtem.

Při dodávce vadného zboží a **porušení smlouvy podstatným způsobem může kupující zvolit**, zda využije svého práva

- a) **požadovat odstranění vad dodáním náhradního zboží** za zboží vadné, dodání chybějícího zboží a odstranění právních vad,
- b) **požadovat odstranění vad opravou zboží**, jestliže vady jsou opravitelné,
- c) **požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny** nebo
- d) **odstoupit od smlouvy**.

Volba mezi nároky a) až d) kupujícímu náleží jen tehdy, jestliže své rozhodnutí oznámí prodávajícímu ve včas zasláném oznámení vad nebo bez zbytečného odkladu po tomto oznámení. Pokud kupující zavčas bez zbytečného odkladu svůj nárok u prodávajícího neuplatní, postupuje se jako při nepodstatném porušení smlouvy.

Uplatněný nárok nemůže kupující měnit bez souhlasu prodávajícího. Pokud se však ukáže, že vady zboží jsou neopravitelné, nebo že s jejich opravou by byly spojeny nepřiměřené náklady, může kupující požadovat dodání náhradního zboží, požádá-li o to prodávajícího bez zbytečného odkladu poté, kdy mu prodávající oznámil tuto skutečnost.

Jestliže však prodávající vady neodstraní v přiměřené dodatečné lhůtě nebo oznámí-li před jejím uplynutím, že vady neodstraní, může kupující odstoupit od smlouvy nebo požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny. Uplatnění nároků z vad zboží nijak nebrání uplatnění nároku na náhradu škody, příp. i na smluvní pokutu, je-li sjednána.

Při porušení smlouvy nepodstatným způsobem jsou možnosti volby kupujícího užší. Kupující může požadovat buď

- a) **dodání chybějícího zboží a odstranění ostatních vad zboží, nebo**
- b) **slevu z kupní ceny.**

Požaduje-li kupující odstranění vad zboží, nemůže před uplynutím přiměřené dodatečné lhůty, kterou je k tomuto účelu povinen poskytnout prodávajícímu, uplatnit jiné nároky z vad zboží (kromě nároku na náhradu škody a smluvní pokuty), ledaže prodávající oznámí kupujícímu, že nesplní své povinnosti v této lhůtě.

Dokud kupující přiměřenou dodatečnou lhůtu nestanoví nebo neuplatní nárok na slevu z kupní ceny, může prodávající sdělit kupujícímu, že vady odstraní v určité lhůtě. Jestliže kupující bez zbytečného odkladu po obdržení tohoto sdělení neoznámí prodávajícímu svůj nesouhlas, má toto sdělení stejný účinek, jako stanovení dodatečné přiměřené lhůty kupujícím.

Neodstraní-li prodávající vady zboží ve lhůtě k tomu stanovené, může kupující uplatnit nárok na slevu z kupní ceny nebo od smlouvy odstoupit, jestliže upozorní prodávajícího na úmysl odstoupit od smlouvy při stanovení dodatečné přiměřené lhůty k odstranění vad, anebo alespoň v přiměřené lhůtě před odstoupením. Zvolený nárok z vad zboží nemůže kupující bez souhlasu prodávajícího měnit.

Pro případ, že kupující neuplatní nárok na slevu z kupní ceny nebo z důvodu vady neodstoupí od smlouvy stanoveným způsobem podle obchodního zákoníku, je stanoveno, že prodávající je povinen dodat chybějící zboží a odstranit právní vady zboží. Ostatní vady je

povinen odstranit podle své volby opravou zboží nebo dodáním náhradního zboží, zvoleným způsobem odstranění vad však nesmí způsobit kupujícímu vynaložení nepřiměřených nákladů.

Odstoupení od smlouvy je jedním z titulů, který může kupující využít při vadném plnění - a často se také využívá. Kupující ale nemůže odstoupit od smlouvy, jestliže vady včas neoznámil prodávajícímu. Pokud však k odstoupení dojde postupem podle obchodního zákoníku a kupující nemůže vrátit zboží ve stavu, v jakém je obdržel, pak účinky odstoupení od smlouvy nevzniknou nebo zaniknou.

Výjimky stanoví (zachovává tedy možnost odstoupení) obchodní zákoník takto:

- a) nemožnost vrácení zboží ve stavu, v jakém je obdržel, není způsobena jednáním nebo opomenutím kupujícího, nebo
- b) ke změně stavu zboží došlo v důsledku prohlídky řádně vykonané za účelem zjištění vad zboží,
- c) před objevením vad kupující zboží nebo jeho část prodal nebo zboží zcela nebo zčásti spotřeboval nebo je pozměnil při jeho obvyklém použití. V tomto případě je povinen vrátit zboží neprodané nebo nespotřebované nebo zboží pozměněné a poskytnout prodávajícímu náhradu do výše, v níž měl z uvedeného zboží prospěch.

Pokud jsou nároky z vad zboží řešeny dodáním náhradního zboží, je prodávající oprávněn požadovat, aby mu na jeho náklady kupující vrátil vyměňované zboží ve stavu, v jakém mu bylo dodáno. Obdobně platí úprava o vrácení zboží při odstoupení od smlouvy.

Spolu s uvedenými otázkami bylo potřebné upravit problematiku slevy z kupní ceny. Tuto úpravu obsahuje § 439 obchodního zákoníku.

V ustanovení § 439 odst. 1 obchodního zákoníku je stanoveno, že nárok na slevu z kupní ceny odpovídá rozdílu mezi hodnotou, kterou by mělo zboží bez vad, a hodnotou, kterou mělo zboží dodané s vadami, přičemž pro určení hodnot je rozhodující doba, v níž se mělo uskutečnit řádné plnění.

Podle textu ustanovení § 439 odst. 2 obchodního zákoníku může kupující o slevu snížit kupní cenu placenou prodávajícímu. Byla-li kupní cena již zaplacená, může kupující požadovat její vrácení do výše slevy spolu s úroky sjednanými ve smlouvě, jinak úroky určenými podle obchodního zákoníku (ustanovení § 502 obchodního zákoníku).

Další text obchodního zákoníku (§ 439 odst. 3) určuje, že jestliže nebyla vada včas oznámena, může kupující vykonat právo podle § 439 odst. 2 obchodního zákoníku pouze se souhlasem prodávajícího. Toto omezení neplatí, jestliže prodávající o vadách věděl v době dodání zboží.

U právních vad je rozhodující doba stanovená v § 435 odst. 1 obchodního zákoníku, tj. že uplatnění stanoveného práva třetí osobou s uvedením jeho povahy je kupující povinen oznámit prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy se o něm dozvěděl.

V praxi se často vyskytují případy, kdy kupující řádně oznámí vady a současně nezaplatí část kupní ceny. Tím se snaží vyvolat tlak na prodávajícího k odstranění vad. Jde o postup podle zákona, jestliže neprovedená platba odpovídá případné slevě z ceny.

Do doby odstranění vad není totiž kupující povinen platit část kupní ceny, jež by odpovídala jeho nároku na slevu, jestliže by vady nebyly odstraněny.

Zdůrazněme, že **jakékoli nároky z vad zboží se nedotýkají** (podle § 440 obchodního zákoníku) **nároku na náhradu škody nebo na smluvní pokutu**. Přitom však ale kupující, kterému vznikl nárok na slevu z kupní ceny, není oprávněn požadovat náhradu ušlého zisku v důsledku nedostatku vlastnosti zboží, na něž se sleva vztahuje. Na to je třeba při sjednávání slevy pamatovat.

Změnou proti dřívější hospodářskoprávní úpravě v rámci ustanovení o odpovědnosti za vady je ustanovení § 440 odst. 2 obchodního zákoníku. Stanoví totiž, že **uspokojení, kterého lze dosáhnout uplatněním některého z nároků z vad zboží** podle ustanovení § 436

a § 437 obchodního zákoníku, **nelze dosáhnout uplatněním nároku z jiného právního důvodu.**

I zde tedy platí, že práva přejí bdělým a musíme dbát řádného a včasného uplatnění svých nároků. Nevyužitím možností podle § 436 a § 437 nelze již suplovat např. právo na odstranění vady požadavkem provedení naturální náhrady škody - uvedením zboží v bezvadný stav.

Prohlídky zboží

Kupující je povinen prohlédnout zboží podle možnosti co nejdříve - po přechodu nebezpečí škody na zboží, přičemž se přihlédne k povaze zboží.

Jestliže smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím, může být prohlídka odložena až do doby, kdy zboží je dopraveno do místa určení. Pokud je zboží směřováno během přepravy do jiného místa určení (např. do jiné provozovny - prodejny kupujícího, nebo při tzv. traťových dodávkách, kdy je uzavírána další smlouva kupujícím - v roli nového prodávajícího - s dalším subjektem - novým kupujícím) nebo kupujícím znovu odesláno (např. subdodávka zboží pro stavbu), aniž by měl kupující možnost přiměřenou povaze zboží si je prohlédnout, a v době uzavření smlouvy prodávající věděl nebo musel vědět o možnosti takové změny místa určení nebo takového opětného odeslání, prohlídka může být odložena až do doby, kdy zboží je dopraveno do nového místa určení.

Jestliže kupující zboží neprohlédne nebo nezařídí, aby bylo prohlédnuto v době přechodu nebezpečí škody na zboží, může uplatnit nároky z vad zjistitelných při této prohlídce, jen když prokáže, že tyto vady mělo zboží již v době přechodu nebezpečí škody na zboží, což ovšem bude důkazně dosti obtížné.

Oznámení vad

Při oznámení vad zboží můžeme jen doporučit kupujícímu, aby volil písemnou formu oznámení a vytvářel si vhodnou důkazní situaci pro možné další řízení.

Právo kupujícího z vad zboží nemůže být totiž po námitce prodávajícího, že kupující nesplnil včas svoji oznamovací povinnost (viz ustanovení § 428 odst. 2 obchodního zákoníku), přiznáno v soudním řízení, jestliže kupující nepodá **zprávu prodávajícímu o vadách zboží bez zbytečného odkladu poté, kdy kupující vady zjistil⁵, kupující při vynaložení odborné péče měl vady zjistit při prohlídce, vady mohly být zjištěny později při vynaložení odborné péče, nejpozději však do dvou let** od doby dodání zboží, popřípadě od dojití zboží do místa určení stanoveného ve smlouvě. U vad, na něž se vztahuje záruka za jakost, platí místo této lhůty záruční doba (viz ustanovení § 428 odst. 1 obchodního zákoníku).

K námitce prodávajícího se nepřihlédne, jestliže vady zboží jsou důsledkem skutečností, o kterých prodávající věděl nebo musel vědět v době dodání zboží.

Zákonná úprava lhůty pro oznámení vad se jeví na první pohled pro kupujícího velmi výhodná, neboť může oznámit vady nejpozději do "dvou let". Je třeba si ovšem uvědomit, že současně musí dodržet i lhůtu "bez zbytečného odkladu".

⁵ Z judikatury: PR 6/2008 s. 226: Za zjevné vady je možno považovat jen takové, jejichž existence je kupujícímu, popř. objednateli, zřejmá na pohled, případně takové vady, které lze zjistit běžně prováděnými zkouškami (např. rentgenové zkoušky odlitků). Za zjevné nelze považovat ty vady, jejichž existenci by musel kupující nebo objednatel zjišťovat prohlídkou spojenou s destrukcí zboží nebo díla, popř. vady, které se typicky mohou v plné míře projevit až při užívání zboží nebo předmětu díla. Rozsudek NS ČR ze dne 29. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 1387/2005.

Vzhledem k tomu, že se i zde jedná o dispozitivní úpravu, jsou možná jiná smluvní řešení.

Ve prospěch kupujícího lze - za současné právní úpravy - např. sjednat místo zákonného textu § 428 odst. 1, že vady budou oznámeny do dvou let od obdržení zboží a do 15 dnů od jejich zjištění pracovníkem kupujícího.

Prodávajícímu pak prospěje zachování části textu § 428 odst. 1 obchodního zákoníku s tím, že - při dodržení zásady poctivého obchodního styku v souladu s charakterem zboží - místo dvou let sjedná lhůtu o něco kratší.

V této souvislosti ještě připomeňme rozdíl mezi úpravou odpovědnosti za vady podle obchodního zákoníku a případnou úpravou při sjednání záruky. V porovnání **svědčí text zákona více prodávajícímu, sjednání záruky pak umožňuje lépe hájit zájmy kupujícího**. I zde se však musí vzít v úvahu i ustanovení § 264 odst. 2 obchodního zákoníku.

Záruka za jakost

Zárukou za jakost zboží přejímá prodávající písemně závazek, že dodané zboží bude po určitou dobu způsobilé pro použití ke smluvenému, jinak k obvyklému účelu nebo že si zachová smluvené, jinak obvyklé vlastnosti.

Převzetí záruky zajišťuje kupujícímu širší rozsah vlastností zboží, než stanoví zákonná úprava podle obchodního zákoníku v případě, že nebyla záruka poskytnuta.

Po našem soudu přitom není vyloučeno, aby prodávající poskytl záruku jen částečně (např. jen na prorezivění karosérie) a v ostatním platila zákonná úprava. Je přípustné, aby byla na konkrétní části zboží poskytnuta odlišná záruka; např. je možná v určitém rozsahu záruka obecně na zboží (např. u automobilu obecně dva roky) a v jiném rozsahu záruka speciální (na karosérie šest let).

Převzetí závazku ze záruky může vyplynout ze smlouvy nebo z prohlášení prodávajícího, zejména ve formě záručního listu. Účinky převzetí tohoto závazku má i vyznačení délky záruční doby nebo doby trvanlivosti nebo použitelnosti dodaného zboží na jeho obalu. Je-li ve smlouvě nebo v záručním prohlášení prodávajícího uvedena záruční doba odlišná, platí tato doba.

Záruční doba začíná běžet ode dne dodání zboží, nevyplývá-li z obsahu smlouvy nebo záručního prohlášení něco jiného. Je-li prodávající povinen odeslat zboží, běží záruční doba ode dne dojití zboží do místa určení. Záruční doba ale neběží po dobu, po kterou kupující nemůže užívat zboží pro jeho vady, za které odpovídá prodávající.

Odpovědnost prodávajícího za vady, na něž se vztahuje záruka za jakost, přitom nevzniká, jestliže tyto vady byly způsobeny po přechodu nebezpečí škody na zboží vnějšími událostmi, nezpůsobil je prodávající nebo osoby, s jejichž pomocí prodávající plnil svůj závazek (§ 431 obchodního zákoníku).

Ustanovení § 431 vylučuje odpovědnost prodávajícího ze záruky v případech, že vady byly způsobeny po přechodu nebezpečí škody na zboží vnějšími událostmi, ale bez vlivu prodávajícího nebo osob, které prodávající použil k plnění závazku.

Vzhledem k dispozitivnosti textu tohoto zákonného ustanovení lze však i zde **sjednat vznik odpovědnosti přísněji či mírněji, pokud to bude v souladu se zásadou poctivého obchodního styku** (odlišné smluvní ujednání bude možné, pokud by např. kupující trval na tom, že subdodávka musí být z cenových důvodů od osoby obchodující s použitým zbožím - tzv. renovovanými díly).

Pro vady zboží, na něž se vztahuje záruka, platí ustanovení § 429 až 432 obchodního zákoníku, nadepsané Záruka za jakost. Podle textu § 432 přitom platí pro vady zboží, na něž se záruka vztahuje, též ustanovení § 426 až 428 obchodního zákoníku (ustanovení o vadách zboží) a ustanovení § 436 až 441 (společně nadepsaná Nároky z vad zboží).

Právní vady

Zboží má právní vady, jestliže prodané zboží je zatíženo právem třetí osoby (zejména z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví), ledaže kupující s tímto omezením projevil souhlas.

Vyplývá-li právo třetí osoby, jímž je zboží zatíženo, z průmyslového (např. u ochranných známek, označení původu, patentů, průmyslových nebo vkusových vzorů) nebo jiného duševního vlastnictví, má zboží právní vady (§ 433 obchodního zákoníku), jestliže toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má prodávající sídlo nebo místo podnikání, příp. bydliště, nebo jestliže prodávající v době uzavření smlouvy věděl nebo vědět musel, že toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má kupující sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště, nebo podle právního řádu státu, kam zboží mělo být dále prodáno nebo kde mělo být užíváno, a prodávající o tomto prodeji nebo místu užívání v době uzavření smlouvy věděl.

Nárok z právních vad však nevzniká, jestliže kupující o právu třetí osoby věděl v době uzavření smlouvy nebo prodávající podle smlouvy byl povinen při plnění svých povinností postupovat podle podkladů, které mu předložil kupující (§ 434 obchodního zákoníku).

Podle ustanovení § 435 odst. 1 obchodního zákoníku uplatnění práva uvedeného v § 433 třetí osobou s uvedením jeho povahy je kupující povinen oznámit prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy se o něm dověděl.

Práva kupujícího z právních vad zboží nemohou být přiznána v soudním řízení, jestliže kupující nesplní povinnost stanovenou v § 435 odst. 1 a prodávající v soudním řízení namítne nesplnění této povinnosti kupujícím (§ 435 odst. 2 obchodního zákoníku).

Účinky uvedené v předchozích ustanoveních § 435 však nenastávají, jestliže prodávající o uplatnění práva třetí osobou věděl v době, kdy se o něm dověděl kupující (§ 435 odst. 3 obchodního zákoníku).

Pro nároky kupujícího z právních vad zboží platí stejná ustanovení o nárocích z vad zboží, jako pro kterékoli jiné vady, tj. platí ustanovení § 436 až 441 obchodního zákoníku (viz § 435 odst. 4 obchodního zákoníku).

Nabytí vlastnického práva ke zboží

Kupující nabývá vlastnického práva ke zboží, jakmile je mu dodané zboží předáno. Před předáním nabývá vlastnického práva k přepravovanému zboží, když získá oprávnění zásilkou nakládat (např. na základě náložního listu - srov. § 612 a násl. obchodního zákoníku).

Na základě ujednání ve smlouvě může kupující nabýt vlastnické právo dříve nebo později, než je uvedeno výše.

Podle kogentního ustanovení § 444 obchodního zákoníku nemůže kupující nabýt vlastnické právo dříve, než je zboží dostatečně odlišeno od jiného zboží a kupující způsob označení zná. Jinak by totiž byla větší pravděpodobnost, že při neoznačeném zboží by totéž zboží (např. při splnění tzv. uskladněním u prodávajícího) mohlo být "prodáno" několikrát. Označení je rovněž třeba mj. i pro situace, kdy je nutné při zničení zboží nahodilou událostí přesně identifikovat, o jaké zboží se jedná a komu tedy vznikla újma.

Výhrada vlastnického práva podle § 445 obchodního zákoníku přichází v praxi v úvahu zpravidla, když je zboží dodáváno na úvěr nebo když kupní cena má být placena podle

platebních podmínek ve splátkách. Pak přechází, je-li to ujednáno, vlastnické právo na kupujícího až úplným zaplacením kupní ceny.⁶

Sjednání výhrady vlastnického práva lze při pozdějším placení než při dodání zboží jen doporučit. Může se totiž např. stát, že u kupujícího dojde později k úpadku, a nebude-li sjednána výhrada vlastnického práva, bude zboží zahrnuto do konkursní podstaty a zpeněženo ve prospěch uspokojování nároků všech věřitelů.

Možná formulace výhrady vlastnického práva ve smlouvě může být následující: "... Strany se dohodly, že vlastnické právo přechází až úplným zaplacením zboží." Vlastník - prodávající pak mj. může v konkursním řízení žádat o tzv. vyloučení věci z konkursní podstaty, věc mu bude vydána a nenastane případ, kdy by prodej věci v rámci zpeněžení konkursní podstaty byl proveden ve prospěch věřitelů.

Je ovšem třeba pamatovat také na to, kdo bude "nositelem" nebezpečí škody na zboží. Lze však sjednat též např., že ke splnění dojde předáním zboží prvním dopravci a při splnění dojde k přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího, vlastnictví však přejde až úplným zaplacením.

Významnou odlišností od práva občanského, resp. úpravy občanského zákoníku, je ustanovení zvyšující jistotu realizace kontraktu podle práva. Jde o ustanovení obchodního zákoníku, v němž pro zvýšení jistoty stanoví zákon, že kupující nabývá vlastnické právo prodávajícího, který není vlastníkem zboží. Kupující však musí být v dobré víře. **Kupující nabývá vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodáváného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem jeho prodeje (§ 446 obchodního zákoníku).**⁷

⁶ Z judikatury: SJ 9/2003 s. 670: Při úvaze o trvání výhrady vlastnického práva je třeba se zabývat i tím, zda vlastnické právo nezaniklo zpracováním (§ 135b ObčZ).

⁷ Z judikatury: USn.sv. 23/30 s. 365: Ustanovení § 446 ObchZ významným způsobem zasahuje do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek a upřednostňuje před ním dobrou víru a jistotu účastníků obchodněprávních vztahů. Lze je proto aplikovat pouze za přísného respektování ustanovení čl. 4 odst. 4 LPS, neboť představuje zákonnou mez jednoho z nejdůležitějších základních práv, a je tedy při jeho aplikaci nezbytné striktně vyloučit jakékoli jeho zneužití k jiným účelům, než pro které bylo stanoveno. Z tohoto důvodu je obzvláště nutné velmi přísně posuzovat otázku dobré víry nabyvatele, zvláště v případech, kdy dochází k aplikaci ustanovení obchodního zákoníku na základě dohody smluvních stran podle jeho § 262. Již samotná existence takové dohody může v určitých jednotlivých případech vyvolávat pochybnosti o jejím účelu a důvodech jejího uzavření. Taková dohoda nikdy nesmí sloužit k jakémusi „jištění“ kupujícího pro případ, že by prodávající nebyl oprávněn vlastnické právo k předmětné věci převést, neboť již tato skutečnost sama o sobě by vylučovala existenci dobré víry na straně kupujícího a tím i aplikaci § 446 ObchZ. Proto je vždy nutné, aby v situacích, kdy existují o dobré víře kupujícího sebemenší pochybnosti, kupující prokázal, že využil všechny dostupné prostředky k tomu, aby se přesvědčil, že prodávající je skutečně oprávněn převést vlastnictví k předmětné věci, a že tedy byl v této souvislosti skutečně v dobré víře. To platí obzvláště v případech předchozího užití dohody podle § 262 ObchZ. Důkazní břemeno, týkající se dobré víry kupujícího, nese v těchto případech vždy on sám. Nerespektování těchto zásad obecnými soudy při aplikaci ustanovení § 446 ObchZ by v konkrétních případech totiž mohlo vést k ochraně jeho zneužívání k jiným účelům, než pro které bylo vytvořeno, a tedy k protiústavnosti takto vzniklých rozhodnutí.

Resumé

Prodávající je povinen kupujícímu dodat zboží, předat doklady, které se ke zboží vztahují, a umožnit kupujícímu nabýt vlastnického práva ke zboží v souladu se smlouvou a tímto zákonem. U dodání zboží se uplatňuje podle zákona tzv. zásada odnosnosti. Není-li prodávající povinen podle smlouvy dodat zboží v určitém místě, uskutečňuje se dodání zboží jeho předáním prvním dopravci k přepravě pro kupujícího, jestliže smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím. Prodávající přitom umožní kupujícímu uplatnit práva z přepravní smlouvy vůči dopravci, pokud tato práva nemá kupující na základě přepravní smlouvy. Umožnění uplatnit práva může být provedeno předáním příslušných vyhotovení přepravních dokladů (např. nákladních listů) a plných mocí vystavených prodávajícím (přepravní smlouvu totiž uzavřel s dopravcem prodávající).

Seller's Duties resulting from the Contract of Purchase (according to the Commercial Code)

Résumé

A seller is obliged to deliver goods to a buyer, hand over relating documentation and enable the buyer to acquire proprietary right to goods according to the contract and law. So-called principle of „carrying away“ exerts at the delivery of goods. If the seller is not obliged to deliver the goods in certain place according to the contract, the delivery is realized by devolving the goods on the first transporter who delivers the goods for the buyer, if the contract states consignment of goods by the seller. The seller enables the buyer to stake the rights resulting from the contract of carriage against the transporter, unless the buyer hasn't got these rights pursuant to the contract of carriage. Enabling claiming the rights can be performed by handover of relevant transport documents (for example a consignment note) and warranties exposed by the seller (the contract of carriage was contracted between the transporter and the seller).

Klíčová slova

Obchodní zákoník, kupní smlouva, povinnosti prodávajícího, doložky Incoterms, zboží, jakost zboží, vady zboží, vlastnické právo ke zboží

Key Words

The Commercial Code, Contract of Purchase, Seller's Duties, Incoterms Clauses, Goods, Quality of Goods, Defects of Goods, Proprietary Right to Goods

Kontaktní údaje autora

doc. JUDr. Karel Marek, CSc.
katedra obchodního práva PrF MU
Veveří 70, 611 80 Brno
E-mail: kmarek@law.muni.cz
www.law.muni.cz